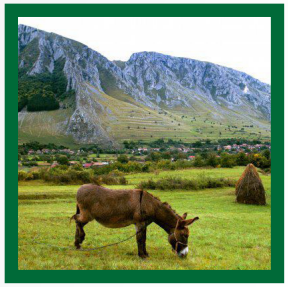

A KÖZÉP-ERDÉLYI

TURIZMUS

FEJLESZTÉSI TERVE

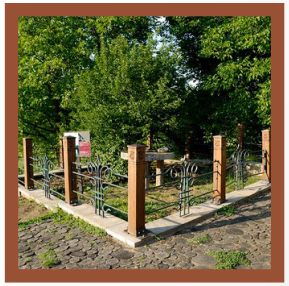

ERDÉLYI MAGYAR
NÉPPÁRT
2013

Kolozsvár, Főtér (Piata Unirii) 14/20

Munkaanyagért felelős:

Király Melinda
kiralymelinda@yahoo.com
00 40 731 32 34 17

Soós Sándor
sooska@neppart.eu
00 40 745 56 86 05

Grafika, tördelés:

Bartis Barna

Bevezető:

A Közép-Erdély régióban sok, turisztikai potenciállal rendelkező település van, de többnyire nem a célturizmus, hanem a tranzitturizmus a meghatározó.

Célunk olyan turisztikai programcsomag kidolgozása és ismertetése, amely vonzóbbá tenné Közép-Erdélyt.

Négy olyan község (Szék, Körösfő, Torockó, Koltó) együttműködésére és összefogására alapozunk, ahol az Erdélyi Magyar Néppártnak tanácsosa van, akik egy célzott együttműködési megállapodást kötnek. Ugyanakkor a felsorolt településeken már működik a vendégfogadás, tehát biztos alapokra építve, rövid és hosszú távú terv kidolgozására és megvalósítására vállalkoztunk.

Rövid távú terv:

- Szék, Körösfő, Torockó és Koltó néppártos tanácsosai a közép-erdélyi régió falusi és agroturizmus fejlesztése érdekében egy megállapodás megkötése,
- jelen ismertető munkaanyag összeállítása, amely röviden bemutatja a terveket és a településeket,
- a települések képviselői és a Néppárt megyei elnökei, illetve közép-erdélyi pártigazgatója kapcsolatok kiépítése és a terv ismertetése céljából hivatalos intézményeket, turisztikai cégek felkeresése, illetve tapasztalatszerzés céljából turisztikai szakemberekkel való találkozás,
- a tapasztaltak és az igényfelmérés után konkrét turisztikai programok kidolgozása,
- a hivatalos működés érdekében egy közös jogi személyiség bejegyzése, amely a hosszú távú terv kidolgozására és életbe léptetésére hivatott.

Hosszú távú terv:

- a működéshez és az információ megosztáshoz elengedhetetlen a nyomtatott és online népszerűsítő anyagok elkészítése. Adatgyűjtés szükséges minden, turisztikai potenciállal rendelkező településről, amely egy honlap keretében használható adatbázis formájában nyújt információt az érdeklődőknek.
- folyamatos programkínálat-kiegészítés által minden célközönségnek megfelelő körutak vagy csillagkörút ajánlása
- a testvértelepülésekkel való szorosabb kapcsolattartás, közös programok, közös pályázatok elkészítése
- Közép-Erdély településeinek folyamatos bevonása

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS
A KÖZÉP-ERDÉLYI RÉGIÓ FALUSI ÉS AGROTURIZMUS
FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

Az együttműködő felek egyetértenek abban, hogy a falusi és agroturizmus fejlesztéséhez Közép-Erdély térsége kitűnő adottságokkal rendelkezik. Már jelenleg is több mint 50 településen több ezer ágy áll a falusi vendéglátás rendelkezésére. Ennek a jelenleginél hatékonyabb működtetése, jobb kihasználása és fejlesztése szükséges, mert ezzel hozzájárulhatunk a vidék foglalkoztatásának javításához, a helyben maradás és megélhetés ösztönzéséhez, a kieső mezőgazdasági jövedelmek pótlásához, a lakossági szabadidő kulturált eltöltéséhez és a beutazó külföldi turizmus növekedéséhez. Ezen alapvető célkitűzések teljesítése érdekében az együttműködő felek az alábbiakban állapodnak meg:

1.) **Támogatják**, hogy Közép-Erdély kedvező adottságai miatt a falusi és agroturizmus az idegenforgalom fejlesztésének kiemelt alágazata legyen. Ezzel segítik a régió turizmusa túlzott területi koncentráltságának csökkentését, a vidéki foglalkoztatás és jövedelem növekedését, a szabadidő kulturált eltöltését.
2.) **Különösen fontosnak tartják**, hogy az elmaradott, hátrányos helyzetű térségekben, valamint a természeti táji értékekben, illetve kulturális vonzerőkben gazdag térségekben segítsék a falusi és agroturizmus, az ökoturizmus, a bor-, a lovas és aktívturizmus fejlődését.
3.) **Szorgalmazzák**, hogy növekedjék a saját termelésű áruk értékesítése a falusi és agroturizmusban. Így az üdülők kedvezőbb áron tudják beszerezni a szállásadótól az élelmiszereket, másrészt a falusi termelők is kedvezőbb áron értékesíthetik termékeiket.
4.) **Kiemelt figyelmet fordítanak** az anyaország falusi és agroturizmusának fejlődésére, ösztönzik tapasztalatcserék szervezését. Ennek során elősegítik a kulturális és történelmi hagyományok ápolását, a baráti kapcsolatok elmélyítését.
5.) **Mindenütt törekszenek** a falusi és agroturizmus fejlődésének elősegítésére, a kínálat megismertetésére megfelelő marketing- és oktatási módszerek alkalmazására.
6.) **Kezdeményezéseket tesznek** annak érdekében, hogy a falusi- és agroturizmus jogi – pénzügyi szabályozása a jelenleginél jobban ösztönözzön e turisztikai forma fejlesztésére.
7.) **Kiemelt célkitűzésük** minél több közép-erdélyi település bevonása e tervbe, valamint a célturizmus fejlesztése a régióban.
8.) **Az együttműködő felek** szükség szerint, de rotációs elv alapján évente minimum egy alkalommal értékelik a tapasztalatokat közös együttműködési fórum keretében.

Kolozsvár, 2013. február 11.

Mihály Ágnes
körösfői EMNP-tanácsos

Filep Sándor
széki EMNP-tanácsos

Csolti Ferenc
koltói EMNP-tanácsos

Király Melinda
torockói EMNP-tanácsos

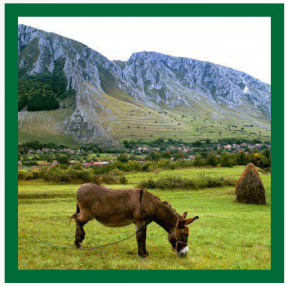

SZÉK
TOROCKÓ
KÖRÖSFŐ
KOLTÓ

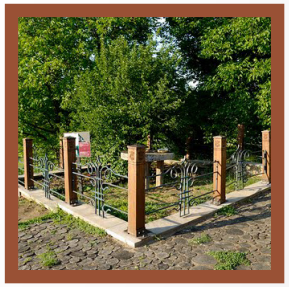

SZÉK

A közel 3000 magyar lakosú község hosszú időkön át jelentős bányaváros volt. Szék már az őskorban is lakott volt, ezt bizonyítják a határain talált kő- és bronzeszközök. A honfoglalás utáni első írásos adat 1291-ből származik. A lakosság fő foglalkozása a földművelés és a sókamarával kapcsolatos munka volt. A sóbányászat maradványa néhány sóskút, amelyeket a mai napig használnak ételízesítésre és húsok tartósítására. Az erősen hagyományőrző falu három részből áll: Felszeg (I. utca), Csipkeszeg (II. utca) és Forrószeg (III. utca). Fejlődése példa egy középkori parasztpolgári kultúra születésére és fénykorára, annak a városi jogállás elvesztése utáni hanyatlásra, a hagyományos rendszerű falusi-paraszti kultúrájának a XX. század végéig tartó konzerválódására, majd ennek a kultúrának az 1989-es politikai változásokat követő felbomlására és átalakulására. A falu egy nagyon zárt és elszigetelt közösséget alkot, de ennek ellenére hiba lenne a falu elzártságát túlértékelni és olyan közösségként bemutatni, amelyik hagyományaiba zárkózva nem vesz tudomást a világról és ennek változásairól. A település mára már világszerte ismertté vált. Szék kultúráját, szokásait és hagyományait tekintve nagyon egyedi, és éppen ez az a dolog, ami miatt érdekessé válik.

Szék története

Szék község Kolozs megyében található, és egykor városi rangnak örvendett. A helység gazdasági fellendülését a helyi sóbányának köszönhette, mivel a középkorban és később is a só értékes kincsnek számított. Valószínűleg ennek is köszönhető az, hogy a magyar királyok Széket, mint várost, kiváltságokban részesítették. Az 1241-es tatárjárást követően, IV. Béla idején székelyeket, valamint szászokat is telepítettek a helyi lakosok mellé, valószínűleg a helyi sóbányászat újraszervezése érdekében. Egy 1471-ben készült okirat szerint Mátyás király Szék várost megerősíti régi jogaiban. A dokumentum szerint Szék Kolozsvárhoz, Budához, valamint Esztergom városaihoz hasonló jogokat élvezett. A XVI. században a királyok Szék sóbányáját valamint a Székhez tartozó halastavakat a fejedelmek fennhatósága alá helyezik. 1717-ben a tatárok a várost szinte teljesen megsemmisítik, felégetik, valamint a lakosság nagy részét megölik. Ebben az évben pestisjárvány is pusztít. Mivel a pusztítások következtében a város lakóinak száma nagyon megcsappan, nemeseket, illetve valószínűleg székelyeket telepítenek le Széken. 1741-ben a vármegye urai Széken tesznek le hűségesküt Mária Terézia iránt. Az 1848-as szabadságharcban a székiek részt vesznek, a csapatok megszervezésében Szőcs Ninus katolikus pap, valamint Bárdi István református lelkész segít. 1812-ben a sóbánya beomlik, 1822-ben pedig végleg bezárják. A sóbánya bezárása végzetes sérüléseket okoz a város kereskedelmi valamint társadalmi életében. 1828-ban elköltöztetik Székről a vármegyeházát, 1876-ban pedig megszűnik a törvényszék, majd 1884-ben a város nagyközséggé alakul, 1899-ben pedig tűzvész pusztít, amely következtében az ekkor már községnek nyilvánított helység polgárai igen leszegényednek.

1717 **augusztus 24-e, Szent Bertalan napja**, egy vasárnap átlagos nap volt. A falu lakossága a templomban volt istentiszteleten. Abban az időben villámgyorsan terjedt a hír, hogy a tatárok betörnek a településekre, a lakosságot lemészárolják, és a falvkat kifosztják. A híresztelések hamar valóra váltak. Az istentiszteleten levő gyülekezetre rátörtek a betolakodók. A rémült gyülekezettel hamar elbántak a tatárok, és lemészárolták a híveket, az életben maradtakat pedig elhurcolták. A templomot átkutatták, és amit ott találtak, magukkal vitték. Az életben maradtak a határra menekültek, majd miután a tatár hordák elhagyták a falut, visszatértek házaikba. Ennek a szomorú eseménynek a következtében a falu lakossága megfogadta, hogy mindig gyászolni fogja az áldozatokat, és ez a fogadalom így öröklődött századról századra, és mind a mai napig él. A széki asszonyok viseletében az alapszín a fekete és a piros, mindkét színnek szimbolikus jelentése van. A fekete szín szimbolizálja a megfogadott gyászt, a piros pedig a kiontott vért.

A **Zsuzsanna-bált** a farsang utolsó napján szokták tartani. Ez a nap annyira népszerű volt a táncosok körében, hogy minden szegen több mulatságot is tartottak, mert egy helyre nem fért be minden táncolni vágyó. A bál szervezése hagyományosan akként történik, hogy a legények választanak maguk közül két kezest. Ők szerveznek meg mindent: ők alkusznak meg a cigánnyal, aki majd a bandájával hajnalig húzza, ők egyeznek meg a ház kibérlése ügyében. A lányok, főleg a Zsuzsanna nevűek, harapnivalóval járulnak hozzá a bál szervezéséhez. Este kezdődik a bál, és éjfélig tart a mulatozás. Akkor a legények összekapaszkodnak és eléneklik a Zsuzsanna-napi köszöntőt. Ezen a napon tartják a lovasfarsangot is, amely egy lóvásár paródiája: a gazda egyre kevesebbet kér a lóért, míg a kereskedő egyre többet adna érte. Egyre kevésbé „egyeznek", a vitának végül áldozatul esik a ló is, de az alku folytatódhat a ló bőrére.

Református templom

Református templom

Szék legértékesebb és egyben leglátványosabb műemlék épülete kétségkívül a református templom. A templom építését az 1241-es tatárjárás után kezdték el, természetesen eredetileg katolikus templomnak épült. Építészeti stílusa a kerci cisztercita alapítású templomot idézi. A széki református templom háromhajós gótikus stílusú templom, melyet 1470-ben Mátyás király a Szentlélekről nevezett el. A templom falait eredetileg mindenhol freskók díszítették, melyek olasz mesterek munkájára utalnak, ám az is elképzelhető, hogy magyar mesterek készítették. A freskók egy része még ma is látható. A templomot 1432-ben bővítették, 1770-ben pedig kazettás mennyezetet szereltek fel, mely később leégett, egy kazetta azonban napjainkban is látható, mely a déli oldalhajóban van elhelyezve. A templomot többszöri pusztítás után, 1946-ban Kós Károly tervei alapján restaurálták, valamint bővítették. A templomot körülvevő, részben leomlott kőfal arra utal, hogy a templom valamikor erődítményként is szolgálhatott. Szék két ízben volt püspöki székhely. Itt szolgált Tiszabecsi Nagy Gáspár református püspök a XVII. században, valamint Zágoni Aranka György a XVIII. században. Síremlékeik a templom déli mellékhajójában vannak elhelyezve. 1555-ben a templom egy protestáns zsinat helyszíne volt, melyen részt vett Dávid Ferenc hitújító is.

Szálláslehetőségek

Széken magánházaknál, két-, háromágyas szobákban van szálláslehetőség. Egy személy számára a szállás félpanzióval **4500 Ft**, a teljes körű ellátás szállással pedig **8400 Ft** egy napra.

Kapcsolattartó személy:

Filep Sándor
Telefonszám: 0040-721-795-372
Email: filep_sandor@yahoo.com

TOROCKÓ

A település az Erdélyi-szigethegységhez tartozó Torockói-hegység északi részén, a Torockói-medencében alakult ki, a Székelykő és az Ordaskő sziklavonulatának szűk völgyében, Kolozsvártól délre, Nagyenyedtől 23 km-re északnyugatra fekszik, Torockószentgyörgy hozzátartozik. A Székelykő miatt a nap látszólag kétszer kel fel és nyugszik le, hiszen a faluból nézve visszabújik a Székelykő sziklái mögé, hogy aztán kicsivel később újra előbukkanjon mögülük. 1257-ben Toroczko néven említik először. Vára a keletre emelkedő Székelykő 1117 m-es nyugati Várkő nevű csúcsán állott, ma csak csekély alapfalai láthatók. Helyén egykor római castrum állott. A várat a tatárjárás előtt az Ákos nembeli Toroczkai család építtette. 1241-ben a tatárok teljesen elpusztították. Mivel az ostrom alól kézdi székelyek mentették fel, a király 1257 és 1272 között a várat nekik adta. 1285-ben a kijavított várat sikeresen védték meg a tatárok ellen. A tatárok és a kunok betörései miatt meggyérült magyar lakosság mellé németeket is telepítettek. III. Endre 1291. évi oklevele azért érdekes, mert a tordai Sóaknán kívül megemlíti, hogy Torockó szabad hospesei a felső-ausztriai Eisenwürzenből telepedtek ide.

1514-ben a parasztsereg elfoglalta. 1702. november 17-én Rabutin, 1704. március 15-én Tiege labanc csapatai rabolták ki a várost. A hegy oldalában számos barlang található, ahol a lakosság veszély esetén meghúzódott. 1910-ben 1512 lakosából 1343 magyar és 136 román volt. A trianoni békeszerződésig Torda-Aranyos vármegye Torockói járásának székhelye volt. 1992-ben társközségével együtt 1393 lakosából 1241 magyar, 128 román és 24 cigány volt.

Torockó kulturális jellegzetességei a felépített klasszicista ornamentikájú kőházak a 19. századi polgári ízlésvilágot tükrözik. A házak alaprajza a korábbi jobbágyházak beosztását követi, jellegzetességét, a kő használatán kívül, a homlokzatkiképzés módja, arányai és díszítései adják: a vasból készült utcai pinceajtó, amely boltozott pincébe vezet, a két kis pinceablak, fölöttük az első szoba két zsalugáteres ablaka, valamint az oromfalon levő nagy nyílás. Jellemzőek továbbá a fehérre meszelt homlokzaton kialakított párkányzatok és stukkódíszek s a lakók foglalkozására utaló vasműves munkák (kilincsek, ablaktáblák, zárak). A település hangulatát nagyban meghatározza a kutak és vályúk sokasága, amelyek a népi építészet jellegzetes elemei. Közülük a legszembeötlőbb a főtéri vajor, tulajdonképpen egy vályúrendszer. Különböző részei egyaránt szolgáltak itatásra, ruha illetve szőnyegmosásra. Bár nem tartozik a népi építészet elemei közé, a Piactér egységes képéhez jól illeszkedik a teret kettéosztó unitárius templom és iskola.

A **torockói népviselet**, avatott kutatója, Nagy Jenő szerint, az egyik legváltozatosabb és leggazdagabb magyar népi öltözet. Gazdagságának magyarázata szintén az az életforma, amelyet Torockó lakossága a 19. század végéig folytatott. A vasművesség termékeivel messze vidékekre eljutó torockóiak kapcsolatba kerültek magyar, szász és román városi és falusi lakossággal, ami rányomta bélyegét az öltözködési ízlés alakulására is.

A **torockói festett bútor** hagyományát az utóbbi években sikerült feleleveníteni. Jelenleg Torockón Király Ferenc készít és fest díszes torockói bútorokat. Az ő vezetésével számos bútorkészítő és kézműves próbálja egy-egy nyári tábor alkalmával elsajátítani a torockói bútorfestés sajátosságait. A torockói bútor alapja általában zöld színű, de lehet barna vagy kék is. Az alap sötétzöld levélszövevénnyel, fehér cifrázással, illetve piros, narancssárga vagy kék virágokkal díszített. Az általánosan használt díszítmény a szimmetrikusan komponált virágcsokor, mely egy kancsóból nő ki.

A vendégfogadók különböző érdekességekre hívják fel a Torockóra érkezők figyelmét, legyen az kulturális vagy természeti látványosság:

- a művelődési ház mellett található a Sikátor, amely a piacteret összeköti az Ordaskő lábánál lévő utcával;
- a Sikátor bal oldalán épült ház a híres Sárkányos ház, amely tűzfalán egy gyönyörű napóra látható;
- sok ház falán vagy a kapufélfán vasvillát, ásót, vedret, létrát ábrázoló fémplakettek figyelhetők meg (tűzvész esetén ki-ki az illető szerszámmal kellett hozzájáruljon a tűz eloltásához), ma már jelentőségüket vesztették;
- minden este 20 és 21 óra között térnek haza a legelőről a tehenek és a kecskék
- ma is élő hagyomány: kidobolják a közérdekű hirdetéseket(pl. Kiss Jánosnál disznóvágás volt, friss hús eladó);
- a torockói napfelkelte, itt a nap kétszer kel: 6.30 körül megvilágítja csak az Ordast, majd 8 körül a Székelykő mögül is felragyog. E jelenség csak a faluból látszik, nyári hónapokban.

Egyéb látnivalók, bevásárlás, souvenir, ajándék:

- a központi vajor egy 4 részből álló vályúrendszer amelyet régen itatásra, ruha- és szőnyegmosásra használtak;
- minden utcában található egy-egy kút, melyeknek különböző a formája, nagysága, a bennük lévő ivóvíz kiváló minőségű;
- a temetőbe is érdemes felsétálni, 17.,18.,19. századi sírok is találhatók, amelyek a falu nagy személyiségeinek emlékét őrzik;
- 1876-ban a faluban járt Jókai Mór, a ház, amelyben megszállt, ma is áll, emléktábla jelzi az akkori nagy eseményt;
- Torockón 4 vegyesbolt működik, az ajándék- és szuvenírkínálat évről-évre nő;
- minden október 7-én nagyvásárt tartanak a faluban, ahova mindenhonnan érkeznek az árusok;
- a faluban még árulnak házi készítésű lekvárokat, varrottasokat, szilvapálinkát, kecske- és tehéntejet.

A faluban létező múzeumok, amelyeket érdemes meglátogatni:

- a torockói Néprajzi Múzeumban nagyon gazdag a kiállított tárgyak gyűjteménye, a bányászatban használt szerszámoktól a népviseletekig szinte minden megtekinthető, megcsodálható, átfogó képet kapunk a falu múltjáról;
- Ida néni magánmúzeuma, mint a neve is elárulja, Vígh Ida néni magángyűjteményét tartalmazza, amely lenyűgöző szépségű eredeti festett bútorokat (XVIII,XIX.sz-ból), varrottasokat, ruhadarabokat foglal magába;

Gyalogtúrák: Ordaskő-gerinctúra, torockószentgyörgyi vár, Székelykő, Kőlyuk, Kiskő, a Bagolyhegy oldalában lévő bányák, Kőköz, Szolcsvai-búvópatak.

Szálláslehetőségek

Torockón jelenleg 60 vendégház működik, amelyeket a turisztikai minisztérium kétmargarétásra minősített. E vendégházak befogadóképessége 2 szobától 12 szobáig váltakozik. Kétágyas, háromágyas szobák többnyire mindegyik külön fürdőszobával rendelkezik. Parkolási lehetőség van az udvarokban személygépkocsiknak.

Kapcsolattartó személy:

Király Melinda
Telefonszám: 0040-731-323-417
Email: kiralymelinda@yahoo.com

KÖRÖSFŐ

Körösfőt, Kalotaszeg gyöngyszemét, már 1276-ban említik az írások Crisfeu néven, mely név a falu határában eredő Sebes-Körös forrását jelöli. A falu 1276-ig az erdélyi káptalané volt, ezután az erdélyi püspökségé lett. Az első körösfői emberek, akikről írásos emlék található az erdélyi püspökségen, 1493-ban Magyar Antal és 1504-ben egy Gyalui János nevű jobbágyról szól. 1666-ban történt összeírás szerint a falu a gyalui uradalomhoz tartozik. Ez az összeírás 31 jobbágyot említ, tehát körülbelül ennyi család élt a községben. A családok egy része vagy elszármazhatott, vagy kihalhatott, de a Péntekek, Balázsok és Albertek utódai ma is ott élnek a faluban. 1777-ben történt még egy összeírás ahol már megtalálhatjuk a ma is ott élő Bódisok és Tamások elődjeit is. Az 1921-es földreform során kapott ugyan a falu javakat, de nem eleget a megélhetéshez. A köves, agyagos, sovány földön nem tudták megteremteni mindazt, ami a megélhetéshez kellett, és ettől kezdve még inkább a fafaragással, a háziiparral és a varrottasokkal foglalkoztak.

A **református templomot** 1764-ben építették, egy régebbi helyére. A templomot és a templomudvart kőkerítés szegélyezi, amelynek fazsindelyes teteje van. A fazsindellyel borított templom négy fiatornyos toronysisakja alatt boltíves fatornác húzódik.

A virágdíszes-reneszánsz mennyezetet az 1700-as évek körül a neves mester, Gyalui Asztalos János festette. Később ezek alapján a mennyezetet újra készítette Asztalos Umling Lőrinc. A templomban jelenleg 225 festett kazetta látható. Az 1833-34-es felújítás során került helyére a szószékkorona, mely Olasztelki Sólyom Ignác mester műve. A templom tízregiszteres orgonáját 1841-ben készítette a nagyváradi Kolonics (Kolots) István orgonakészítő mester. A faragott csillárt a gyülekezet fafaragói készítették 1985-ben. A csilláron körbe megtalálható az alapító 38 család neve és nyíljele.

A hívek adományaiként vörös varrottasok díszítik a templombelsőt. A legnemesebb adomány 1660-ból való, egy felbecsülhetetlen értékű török imaszőnyeg, melyet II. Rákóczi György hagyott itt, hálája jeléül a szászfenesi csatában szerzett sebeinek ápolásáért.

A református templom mellett avatták fel 1995-ben a Fîntinel-fennsíkon hősi halált halt Vasvári Pál emlékművét.

A népnyelv **„tisztaszobaként”** említi a múltban még mindennapi funkciókat betöltő tárgyakkal berendezett szobát. Itt található a díszes vetett ágy, tulipános láda, régi bölcső, és itt őrizzük népviseletünk gyönyörűen megmunkált darabjait is: a pártát és a különböző népi ruhadarabokat.

Írásos hímzéssel először a konfirmálásra készült női vállfűs ingeket díszítették, a rajtuk található régi minták tanúsága szerint. Az írásos hagyományos színei – a funkciónak és használójának kora szerint a piros, fekete, valamint sötétkék. Egy munkadarabot egy színnel varrtak ki. Az írásos hímzés fokozatosan átkerült a párnákra, lepedőkre, terítőkre, kendőkre, de díszítettek írásossal falvédőt, ágyterítőt és szinte mindent. Az elnevezés onnan ered, hogy az íróasszonyok előrajzolták, írták a hímezni való mintát a vászonra. Az írásos varrottas legjellemzőbb alapanyaga a kendervászon vagy pamutos vászon volt. Az írásos munkát a láncöltéscsaládba tartozó kis- vagy nagyírásos hímzőöltéssel varrják ki.

A kalotaszegi fafaragásnak egyik központja Körösfő volt. A körösfőiek a bánffyhunyadi műhelyben tanultak hatására a „karcolva díszítés”-t alkalmazták, barnára vagy sötétre pácolt felületre „hímezik” a motívumokat.

Események, látnivalók

A falu határában, a Bánffyhunyadi-medence keleti végződésénél emelkedő, 747m magas **Rászegtetőn** minden évben megszervezésre kerül a tavaszköszöntő majális, ifjúsági találkozó.

A hosszú hétvégés rendezvény programjából nem hiányoznak a játékok, versenyek, de a lovasbemutatók sem.

A hegy oldalában virágzik tavasszal a ritka henye boroszlán (Daphne cneorum), melyet a környéken csak rászegvirágnak neveznek. Jellegzetes illatával valósággal megrészegíti az arrajárókat. Innen ered a Rászeghegy elnevezés is. A legenda szerint egy juhász a nyájat legeltetve leheverészett a virágok közé, és az erős illattól megrészegedett, innen a virág neve.

Szálláslehetőségek

Körösfőn több vendégház működik kétágyas és háromágyas szobákkal.

Kapcsolattartó személy:

Mihály Ágnes
Telefonszám: 0040-748-127-018
Email: agikorosfo@yahoo.com

KOLTÓ

A település első írásos említése 1405-ből való. Ekkor még Kolcho, Alsó Kocho, 1414-től pedig Koltho a helység neve. Eredete valószínűleg a kohó szóval hozható összefüggésbe, hiszen alapítói minden jel szerint szénégetők voltak. Erre utalnak a falu határában ma is megtalálható, földbe ásott, szénnyomokat tartalmazó üregek.

1549-től a falut Kővár uradalmának tartozékaként említik az okiratok, 1553-ban pedig már Drágffy-birtokként olvashatunk a településről. Egyes feltevések szerint ekkor épült a falu első református temploma, amely 1658-ban leégett. 1662-ben Kemény János erdélyi fejedelem fia, Kemény Simon Kővár kapitányává nevezte ki Teleki Mihályt, a híres arisztokratacsalád itteni vagyonának megalapozóját.

Halála után II. Teleki Mihály lett a birtok új tulajdonosa. Egy 1763-ból származó feljegyzés szerint a 18. század első felében épült fel a falu kőtemploma, amely előtt egy sudár fatorony állott két haranggal. 1828-ban már arról tudósítottak az egyház számadásai, hogy felépült az új kőtorony, zsindelytetővel.

Nevezetes kastélya feltehetőleg Mária Terézia uralkodásának idején épült, 1821-ben pedig már restaurálták a barokk épületet. 1845-ben a 25 éves Teleki Sándor, a későbbi szabadságharcos ezredes, író vette át a koltói birtok vezetését. Az ifjú gróf közben Kővár vidékének kapitányaként fontos szerepet vállalt Szatmár megye politikai életében.

Petőfi ittartózkodásai alatt a magyar és világirodalmat 28 remekművel gazdagítja, itt tölti rövid életének legboldogabb időszakát, mézesheteit Szendrey Júliával. Itt tartózkodása emlékére az önkormányzat a lakosság közreműködésével minden év szeptemberében egy emlékünnepet rendez, ezen előadók, fellépők és nagyszámú közönség jelenik meg a környékről és a határon túlról is. 1962-től a kastély egyik hálószobájában emlék-kiállítás létezik, ami a 90-es években az egész emeletet elfoglaló múzeummá nőtte ki magát.

A kastély ura előbb kormánybiztosként, majd Bem József tábornok főintendánsaként részt vett az 1848–49-es forradalom és szabadságharcban, amelynek bukása után száműzetésben élt (Párizs, Jersey, Guernsey szigete, Olaszország). Miután Olaszországban feleségül vette egy francia tábornok leányát, Litez Tivervald Matildot, hazatért Koltóra, ahol rendbe hozatta az elhagyott kastélyt és birtokait.

Végső akarata szerint az öreg somfa alá temették az 1892-ben elhunyt Teleki Sándort, aki életének utolsó éveit Nagybányán élte le. (A család óhajára 1936-ban a falu köztemetőjébe vitték át az ezredes földi maradványait.)

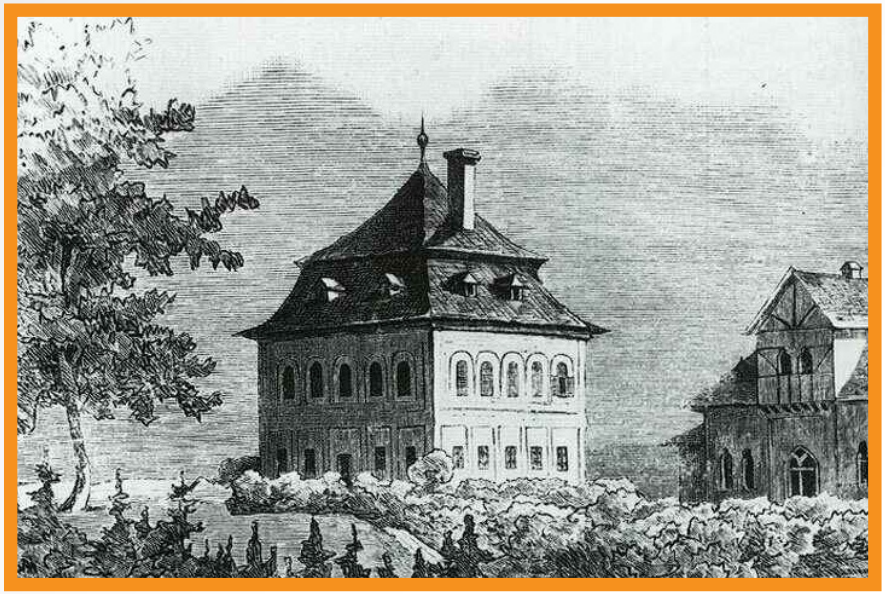

A **Teleki-kastély** feltehetően Mária Terézia uralkodásának idején épült, 1821-ben pedig már restaurálták a barokk épületet. A Telekiek 18. századi kastélya, leghíresebb ura gr. Teleki Sándor'48-as ezredes, emlékíró, aki 25 éves korában, 1825-ben vette át a költói birtok vezetését.

1846-1847-ben – a vad gróf vendégeként – három alkalommal is megfordult a településen a kor híres költője, Petőfi Sándor. Ezek közül a látogatások közül a legemlékezetesebb az 1847. szeptember 9. – október 19. közötti időszak, amikor az ifjú író hitvesével, Szendrey Júliával, itt töltötte a mézesheteket, miközben 28 új verssel gazdagította a magyar lírát. A költemények zöme a híres somfa alatti kőasztalon íródott, ezt a fát Petőfi somfájának nevezik, s ez alatt temették el kívánsága szerint Teleki Sándort is.

A kastélyról Jókai Mór így ír: A legelső belépésnél meglepnek a nagybecsű olajfestmények, amikkel a termek falai tetőtől talpig fedve vannak. Bronzino, Saleruo Andrea, Guido Reni, Gerardo de la Nosse, Salvator Rosa, Artemisi, Gentileschi, Giordano Luca (üvegfestő), Pauji, Ribeyras, Solimene, Marko, Velasquez, Murillo, Tiepulo, Delamonica, Pagliano Palini és számtalan más nagy mesterek remekművei, miket Teleki Sándor széles e világon barangoltában hol zsibvásáron potom árért, hol drága pénzen összeszerzett.

A gróf örökösei 1936-ig karbantartották a kastélyt, majd ezután a politikai viszonyok miatt kénytelenek voltak elhagyni a kastélyt és a falut is. A II. világháború után menekültek szállták meg, a megmaradt bútorokat a környékbeliek hordták szét. Az államosítást követően restaurálás címén lebontották a kastély romantikus csigalépcsőjét és néhány falát, majd szórakozóhelyet létesítettek benne. Ezzel egy időben a termelőszövetkezet raktárként és irodaként használta.

Később iskolává alakították, földszintjén ma is iskola és óvoda működik. A Teleki családhoz hű kocsis, Sebők Mihály ötlete volt, hogy a kastélyban múzeumot alakítsanak ki. A kastélyban ma Teleki-Petőfi Múzeum működik.

Események, látnivalók

- a Teleki-kastély és benne a Petőfi múzeum

A múzeumba a belépő:

- felnőttek - 5 lej (kb. 350 Ft)
- gyerekeknek - 2 lej (kb. 150 Ft)

- a Teleki-kastély parkja a több mint 300 éves ciprusi mocsári fenyővel és Petőfi somfájával

- a református templom, amely 1819 és 1828 között épült, itt tartotta keresztvíz alá Petőfi és Júlia Sebestyén Katalint. A cinteremben a Teleki család két síremléke áll.

- a Hősök tere: az itt felállított kopjafán az első és második világháborúban elesett koltói katonák névsora olvasható

- a Vajda-forrás, amelyből több mint 200 éve karvastagságban folyik a nagyon jó ízű forrásvíz

- a református temető: itt található Teleki Sándornak és feleségének sírja

A magyar határhoz való közelsége miatt a falu kitűnő szálláshelyeket biztosít Észak-Erdélyben, Erdély belsejébe vagy hazafelé tartó vendégek számára, de alkalmas többnapos itt tartózkodásra is, a környékbeli látnivalók gazdagsága miatt. A települést Máramaros régió alatt jelenítjük meg, bár sohasem volt annak része. Jelenleg viszont Máramaros megyéhez tartozik, és kiváló kiindulópontja egy máramarosi körutazásnak is.

Szálláslehetőségek

Koltón 16 panzió fogadja a látogatókat.

Kapcsolattartó személy:

Csolti Ferenc
Telefonszám: 0040-726-770-100
E-mail: csolti.ferencz@freemail.hu

Körutazás, csillagtúra vagy fakultatív kirándulás során felkeresendő települések

Kolozsvár

Kolozsvár Erdély fővárosa, legfontosabb gazdasági, kulturális központja. A Kincses város alaposabb megismeréséhez ajánlott egy bő 5-6 órás idegenvezetéssel egybekötött séta, de 3 óránál kevesebbet eltölteni Mátyás király szülővárosában bűn!

Ismertetőnkben a teljesebb városnézés főbb stációit soroljuk fel:

■ A XIV. század második felétől kezdődően egy évszázadon keresztül építették a Főtér közepén álló **Szent Mihály-plébániatemplomot**. Itt mondott le Izabella királynő Magyarország trónjáról, János Zsigmond mellett rá öt évre szintén itt fogadta a rendek hűségesküjét. Bethlen Gábor fejedelmet itt választották meg, a templomban ravatalozták fel Bocskai Istvánt. A templom egyik fő dísze a sekrestyeajtó, amelyet Johannes Clyn (Klein) plébános készíttetett a XVI. században. A templom jelenlegi tornya 1837 és 1862 között épült neogótikus stílusban. A templom déli homlokzata előtt áll a Fadrusz János által tervezett, 1902-ben fölállított **Mátyás király lovas szobra**. A szobor központi részén Mátyás király ül a lován, amely egy bástyán áll, míg körülötte hadvezérei állnak: Magyar Balázs, Kinizsi Pál temesi bán, Zápolya István nádor és Báthori István erdélyi vajda.

■ **Mátyás király szülőháza** a XV. század első felében épült. Itt szállt meg Mátyás anyja, Szilágyi Erzsébet, s itt szülte meg fiát, Magyarország igazságos Mátyás királyát. Ebben az időben a ház Méhffi Jakab szőlősgazdáé volt. Az épületet az 1940-es években Kós Károly restaurálta, ebben az épületben működött az Erdélyi Kárpát-Egyesület székháza és múzeuma. Gyönyörű belső udvara is látogatható.

■ Kolozsvár nem hiába Erdély szellemi fővárosa is, ugyanis számtalan könyvtára közül kettő nagyon komoly könyvgyűjteménnyel rendelkezik. Az **Egyetemi Központi Könyvtár** az Erdélyi Múzeum Egyesület könyv gyűjteményéből nőtte ki magát, míg a Farkas utcában található **Akadémiai Könyvtárban** gyűjtötték össze a különböző egyházi iskolák régi könyvgyűjteményét.

■ A **Botanikus kert** 13 hektáron fekszik, az itt megtalálható növényfajok száma 10 000 darabra becsülhető. Az üvegházban bemutatják a trópikus növényeket. Több díszkerttel is rendelkezik, mint például a japánkert, az angolkert, a rózsakert.

■ A **Házsongárdi temető** a magyar politikai és szellemi elit egyik legfontosabb temetkezési helye. Itt vannak eltemetve: Apáczai Csere János, Szenczi Molnár Albert, Jósika Miklós, Kós Károly, Mikó Imre, Kriza János, Brassai Sámuel, Bölöni Farkas Sándor, Misztótfalusi Kis Miklós, Dsida Jenő, Szentgyörgyi István, Reményik Sándor, Szabédi László ... és a sor oldalakon keresztül folytatható lenne.

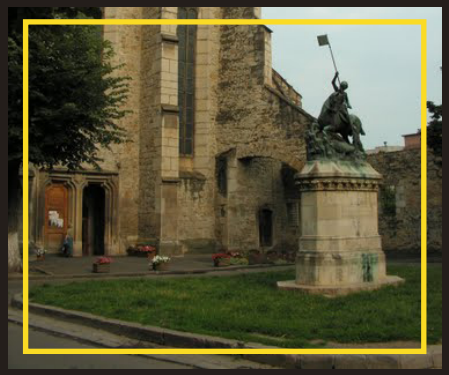

■ Végigsétálunk a patinás **Farkas utcán**, ahol minden egyes épületről órákon át lehetne mesélni. Itt található a **Babes-Bolyai Egyetem** főépülete, a **régi Megyeháza**, a **Teleki-ház**, a **Református Kollégium**, az **Egyetemiek háza**, amely annak a háznak a helyén épült, amely az állandó magyar színjátszás első „szentélye" volt a teljes magyar nyelvterületen. Magyarán Kolozsváron volt az első magyar színház!

■ A Farkas utca végében található a **Farkas utcai református templom**, amely hajdan a minoritáké volt. Mátyás király rendeletére kezdték el építeni 1486-tól. A templomot meglátogatjuk, benne pedig látni fogják a XVII-XVIII. századi főúri temetkezési címereket. A templom előtt áll Szent György lovas szobrának a másolata. Márton és György szobrászművészek eredeti alkotása 1373-ban készült, és a prágai várban található.

■ A **Szabó-bástyát** vagy Bethlen-bástyát illetve a **Román Állami Operaházat és Színházat** is megtekintjük.

■ Kolozsváron működik katolikus, református, evangélikus, unitárius, görög katolikus, ortodox (görög keleti) templom, ezek kapcsán egy vallástörténeti fölvezetést is biztosítunk.

- **Kolozs** jelenleg sós fürdőjéről ismert. Az elhagyott bányák helyén két tó keletkezett, amelyeknek a tömény sós vize köszvény és női betegségek gyógyítására alkalmas. Jelenleg itt épül egy óriási bio-jurta. Helyi magyar ember kezdeményezése, táborozási centrumnak tervezi.

- **Válaszúton** a Kallós Zoltán által létrehozott fantasztikus gazdagságú néprajzi gyűjteményt tekintjük meg, illetve a válaszúti Bánffy kastélyt.

- **Bonchidán** gróf Bánffy Miklós író volt az utolsó gazdája az erdélyi Versailles-ként is ismert Bánffy-kastélynak. Az épületet elkezdték restaurálni.

- **Szamosújvár** - Armeanopolis. Az örmények városa. Örmény kereskedők alapították. Megtekintjük az örmény-katolikus székesegyházat, a Salamon-templomot, Rózsa Sándor sírját a szamosújvári börtön temetőjében.

- **Désen** megtekintjük a dési református templomot, amely a XV. század második felében épült, gótikus stílusban, a fejedelmek egykori szállását. Egy új sósfürdőt hoztak létre Désen, strandolási lehetőség.

- **Szentbenedeken** a kastély tornyos főépületét a XVI. században Keresztúri Kristóf reneszánsz stílusban emeltette. A Korniss család tulajdona volt.

Tordán megtekintjük az Ótordai református templomot, a Fejedelmek házát, a Weselényi-házat, a Katolikus templomot, ahol Európában először itt mondták ki a vallásszabadságot. A gyönyörűen rendbehozott és kiépített tordai Sóbányában szabadidős tevékenységeket gyakorolva lehet rekreálni tüdőnket. Nyáron a bánya bejárata melletti sósfürdőben lehet relaxálni. A Tordai-hasadék a környék egyik leglátványosabb természeti látnivalója.

Nagyenyeden meglátogatjuk a Bethlen-kollégiumot, ahol olyan jeles szellemi figurái tanultak a magyar tudományosságnak mint: Bethlen Miklós, Bod Péter, Aranka György, Kemény Zsigmond, Kőrösi Csoma Sándor, Barabás Miklós, Bolyai Farkas, Áprily Lajos, Köteles Sámuel, Sütő András. A tanárok közül pedig megmlítendő: Apáczai Csere János, Ilosvai Benedek, Pápai Páriz Ferenc, Benkő Ferenc, Herepei Ádám, Szász Károly és Salamon Ferenc. Körbejárjuk a nagyenyedi várat kívülről, belülről, majd megkóstoljuk a helyi Enyed környéki borokat.

Gyulafehérváron körbejárjuk a nemrég restaurált várat. Az Alsó- és Felső Károly kaput, a fejedelmek lakóházát, az Apor-házat, Bethlen Miklós lakóházát.A Batthyaneuma római katolikus püspökség egykori könyvtára, fantasztikus könyvgyűjteménnyel, jelenleg a Román Akadémiához tartozik. Sajnos az intézmény nem látogatható. A püspöki székesegyház Erdély legmonumentálisabb román kori építménye. A székesegyházban van eltemetve: Hunyadi János, Hunyadi László, Izabella királyné, János Zsigmond, Martinuzzi György, Bethlen Gábor és I. Rákóczi György. Bemegyünk a püspöki palota udvarára, ahol Márton Áron püspök élt és dolgozott.

Kirándulásokat szervezünk a **Móc-vidékre**. Az erdélyi románság legkarakteresebb csoportja elbűvölő szépségű vidéken lakik. Az Aranyos mentén hatolunk be ebbe a zárt világba, amelynek sorsát régen és most is meghatározz(t)a az arany. Jókai Mór regényeinek a helyszínein sétálni, vadregényes természeti világba beletekinteni egy életre szóló élményt jelent.

Körösfő vonzásköre

Kalotaszeg, Felszeg mikro-tájegységének a templom-műemlékei a középkori építőművészet komplex, kőben megformált, több stílusjegyet (román, gótikus) magán hordozó tanúi. Ez kiegészült az időközben protestánssá vált kalotaszegi magyar nép által kedvelt kazettás mennyezetekkel. A környéken több helyszínen tekinthetünk meg ilyen tempolomokat, persze a körösfői mellett.

Az Árpád-kori alapítású **bánffyhunyadi** templomot egykoron Szent Erzsébetnek szentelték fel. Az idők folyamán erődtemplomokra jellemző zömökség kezdte jellemezni a többszöri átépítés eredményeként, a többi kalotaszegi templomhoz hasonlóan hegyes toronysisakkal van ellátva. További falvak, ahol templomokat tekinthetünk meg: Kalotaszentkirály, Magyarókereke, Magyarvalkó, Magyargyerőmonostor, Kalotadámos, Sárvásár, Nyárszó, Ketesd, Magyarzsombor, Magyarbikal, Farnas, Zsobok, Sztána és Gyerővásárhely.

Ady Endre emlékével találkozunk **Nyárszón** és **Kalotaszentkirályon**. Kalotaszeget hazájának választó Kós Károly sztánai Varjúvár-a természetesen nem maradhat el a meglátogatandó műemlékek közül. Kalotaszeg a népi kultúra felfedezésének a hőskorában rögtön a figyelem központjába került még a XIX. században. Ebbe a fantasztikus világba vezetjük be kedves vendégeinket szakképzett, néprajzi diplomával is rendelkező idegenvezetőink segítségével. A népi fafaragástól a vagdalásos kézimunkákig, és a legvirtuózabb legényesektől a színes, bizonyos vidékeken (cifra Kalotaszeg, vagyis a Nádasmentén) már-már túldiszített népviseletekig.

Koltó vonzásköre

Nagybánya Koltótól 10 km-re található megyeszékhely. Ősrégi bányaváros, már a rómaiaknak is volt itt arany- és ezüstbányája. A tizenkettedik században II. Géza magyar király szászokat telepített ide, ők alapították a várost. A város régi neve Asszonypataka volt a XIV. század közepéig. Ha Nagybánya, akkor művésztelep! A XX. század első felében megalakuló nagybányai festőiskolát Hollósy Simon alapította, müncheni festészeti iskoláját költöztetve a város mellett lévő Jókai-dombra. Az itt festő művészeknek köszönhetően vált világszerte ismertté Nagybánya legtöbb műemléke, illetve a várost körülvevő természeti környezet. A festőiskola ismertebb tagjai: Hollósy Simon, Réti István, Thorma János, Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Czóbel Béla, Boromisza Tibor, Ziffer Sándor, Ferenczy Béni, Jándi Dávid, Krizsán János, Csók István és Aurel Ciupe. Körbe járjuk a régi főteret: megtekintjük Lendvai Márton (1807-1858) a magyar nyelvű színjátszás úttörőjének a szülőházát, az 1720-ban barokk stílusban épült Szentháromság-templomot, az egykori István Szállót, amely a már említett festőművészek egyik kedvenc tartózkodási helye volt. Továbbá meglátogatjuk a Schola Rivulina épületét, ahol Misztótfalusi Kis Miklós egy ideig tanult.